

ЧИ МАЮ Я ПРАВО НА ЕКОЛОГІЧНУ ІНФОРМАЦІЮ?

Право на екологічну інформацію є невід'ємною складовою екологічних прав людини. Це право передбачає можливість кожного громадянина отримувати достовірну інформацію про стан навколишнього природного середовища; рівень забруднення; заходи, що здійснюються державними органами для належної його охорони; інформацію про потенційні загрози. На перший погляд, це право виглядає беззаперечним, оскільки закріплене у національному законодавстві та міжнародних правових актах. Проте на практиці доступ до екологічної інформації стикається з певними обмеженнями через наявність критичних ситуацій, як от збройні конфлікти, недосконалість законодавства та необхідність держави приховати важливі дані через потенційну загрозу національній безпеці.

Одним із найважливіших міжнародно-правових актів, що гарантує це право є Орхуська конвенція, яка була ратифікована Україною ще в 1999 році. Вона передбачає, що громадськість має право на доступ до екологічної інформації, можливість брати участь у прийнятті екологічно значущих рішень і доступ до правосуддя у випадках порушення екологічних прав або з питань, що стосуються навколишнього середовища. Крім того, Конституція України прямо гарантує право кожного на безпечне для життя і здоров'я довкілля, доступ до достовірної інформації про його стан, та прямо забороняє засекречування таких відомостей.

Однак, незважаючи на ці юридичні гарантії, на практиці громадяни не завжди можуть скористатися чи в повному обсязі втілити таке право. Належній реалізації цього права перешкоджають кілька негативних аспектів. По-перше, низька проінформованість громадськості про стан довкілля, про можливі способи отримання екологічної інформації. По-друге, байдужість деяких громадян до стану навколишнього середовища, що може проявлятися у незацікавленості в отриманні такої інформації, а також здійснення незаконної та шкідливої діяльності, що сприяє засміченню довкілля. По-третє, державні органи можуть обмежити доступ до інформації через недостатнє правове регулювання або з міркувань національної безпеки.

Варто зазначити, що обмеження вільного доступу до екологічної інформації з міркувань національної безпеки досить актуальне питання з початку російської військової агресії проти України. До прикладу, за результатами проведених досліджень, за час воєнних дій в Україні найбільше шкоди завдано атмосферному повітрю та земельним ресурсам, зафіксовано понад 2 тисячі випадків завдання шкоди довкіллю, при цьому збитки становлять понад 1,9 трильйона гривень. Крім того, дослідження показують, що лише близько 38% екологічних даних, які повинні бути у відкритому доступі, фактично доступні громадськості. Отримання інформації громадянами про стан довкілля, про наслідки завданої шкоди та інші моменти є важливим компонентом співпраці держави і громадськості, не лише для розуміння масштабів завданої шкоди, а й для ефективного відновлення довкілля.

Я маю право на безпечне для мого життя та здоров'я довкілля. Я маю право на вільний доступ до екологічної інформації про стан довкілля, також маю право знати про потенційні загрози. Таким чином, право на екологічну інформацію це не лише юридично закріплена гарантія, а й необхідний елемент для підтримання безпеки життя та здоров'я людей.

З метою ефективної реалізації цього права держава повинна забезпечити безперешкодний доступ громадян до екологічних даних за будь-яких умов. Важливо розвивати цифрові платформи для збору та поширення екологічної інформації, удосконалити правове регулювання і підвищити рівень громадської свідомості у сфері екології. Крім того, варто забезпечити розвиток альтернативних способів поширення інформації, використовувати сучасні технології моніторингу довкілля, що дозволить своєчасно реагувати на екологічні загрози.